

BLAND HAGAR OCH HÄSTAR I LJURA

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2, fastighet Ljura 1:2 och 1:5,
Norrköping kommun, Sankt Johannes socken, Östergötland

KERSTIN WESTRIN

Rapporter från Arkeologikonsult 2019:3246

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Hagar och hästar från nordväst.

ALLMÄNT KARTMATERIAL:

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003
Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

© Arkeologikonsult 2019

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

BLAND HAGAR OCH HÄSTAR I LJURA

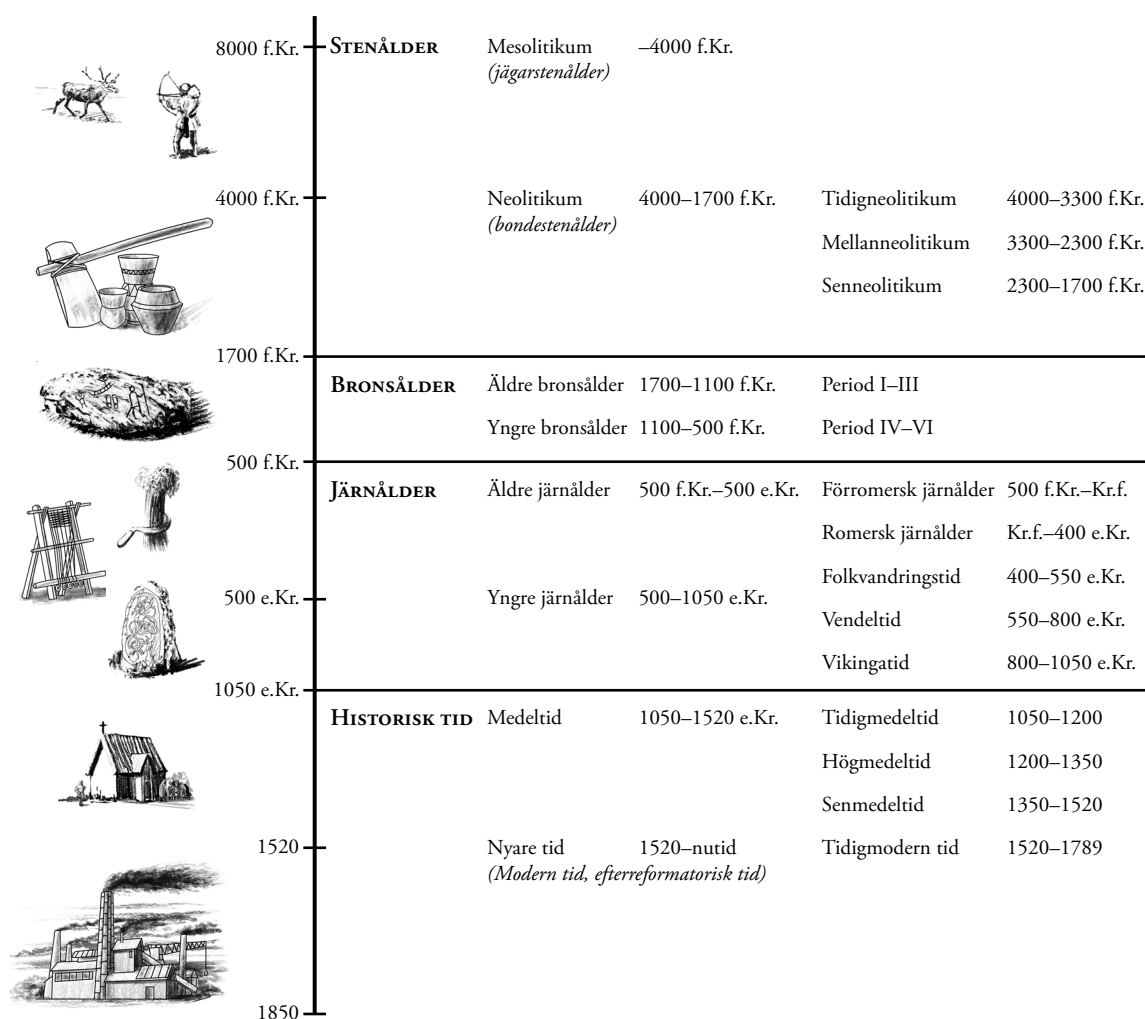
Arkeologisk utredning etapp 1 och 2, fastighet Ljura 1:2 och 1:5,
Norrköping kommun, Sankt Johannes socken, Östergötland

KERSTIN WESTRIN

Rapporter från Arkeologikonsult 2019:3246

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850, är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Möjlig fornlämning innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning

eller inte. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte fastställt lämningens utbredning.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, t.ex. fyndplats eller plats med tradition.

Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller förstörda. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	7
INLEDNING OCH SYFTE.....	7
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ.....	8
TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR.....	10
RESULTAT	10
Historiska kartor och arkiv.....	10
Fältinventering och söschaktning	11
REFERENSER	13
Arkiv.....	13
Publicerad litteratur	13
Söktjänster	13
Historiska kartor.....	13
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	14
BILAGOR	15
Bilaga 1. Schaktbeskrivning	15

Figur 1. Platsen för utredningen markerad på Terrängskartan, skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Arkeologikonsult AB har på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötland (dnr 431-10410-2018) utfört en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 inom fastigheterna Ljura 1:2 samt Ljura 1:5, Norrköpings kommun. Bakgrunden var att Norrköpings kommun skall detaljplanlägga ett område där dessa två fastigheter berörs.

Utredningen har omfattat byråinventering och fältinventering i etapp 1 samt sökschaktning med maskin i etapp 2.

Inga lämningar påträffades vid utredningen.

INLEDNING OCH SYFTE

Arkeologikonsult AB har genomfört en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 inom fastigheterna Ljura 1:2 och 1:5, Norrköpings kommun i Östergötland (figur 1 och 2). Anledningen var att kommunen arbetar med att detaljplanlägga ett område där dessa båda fastigheter berörs. Utredningen utfördes på uppdrag av Östergötlands länsstyrelse (dnr 431-10410-2018) under sju dagar i april 2019.

Syftet med den arkeologiska utredningen var att fastställa om det inom det aktuella utredningsområdet fanns fornlämningar.

Figur 2. Utredningsområdet markerat på Fastighetskartan, skala 1:5 000.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Figur 3. Del av galoppbana, tävlingsbana samt en mindre byggnad för sekretariat till vänster och stallbyggnad samt mindre hagar, "fällor", till höger. Foto från nordnordväst.

Utredningsområdet ligger i den sydöstra yttre delen av Norrköping stadsbebyggelse och utgörs av öppen svagt sydostsluttande parkmark (figur 3 och 4a–b). Höjden över havet i det aktuella området är cirka 8,5 meter i den nordvästra delen och 6,5 meter i den sydöstra.

Området avgränsas på södra sidan av Dagsbergsvägen och på den norra sidan av Söderköpingsvägen. Båda dessa vägar sammanstrålar i Trafikplats Ljura som ligger strax utanför områdets östra del. I väster avgränsas utredningsområdet av ett krongdike som går i nordöst–sydvästlig utsträckning.

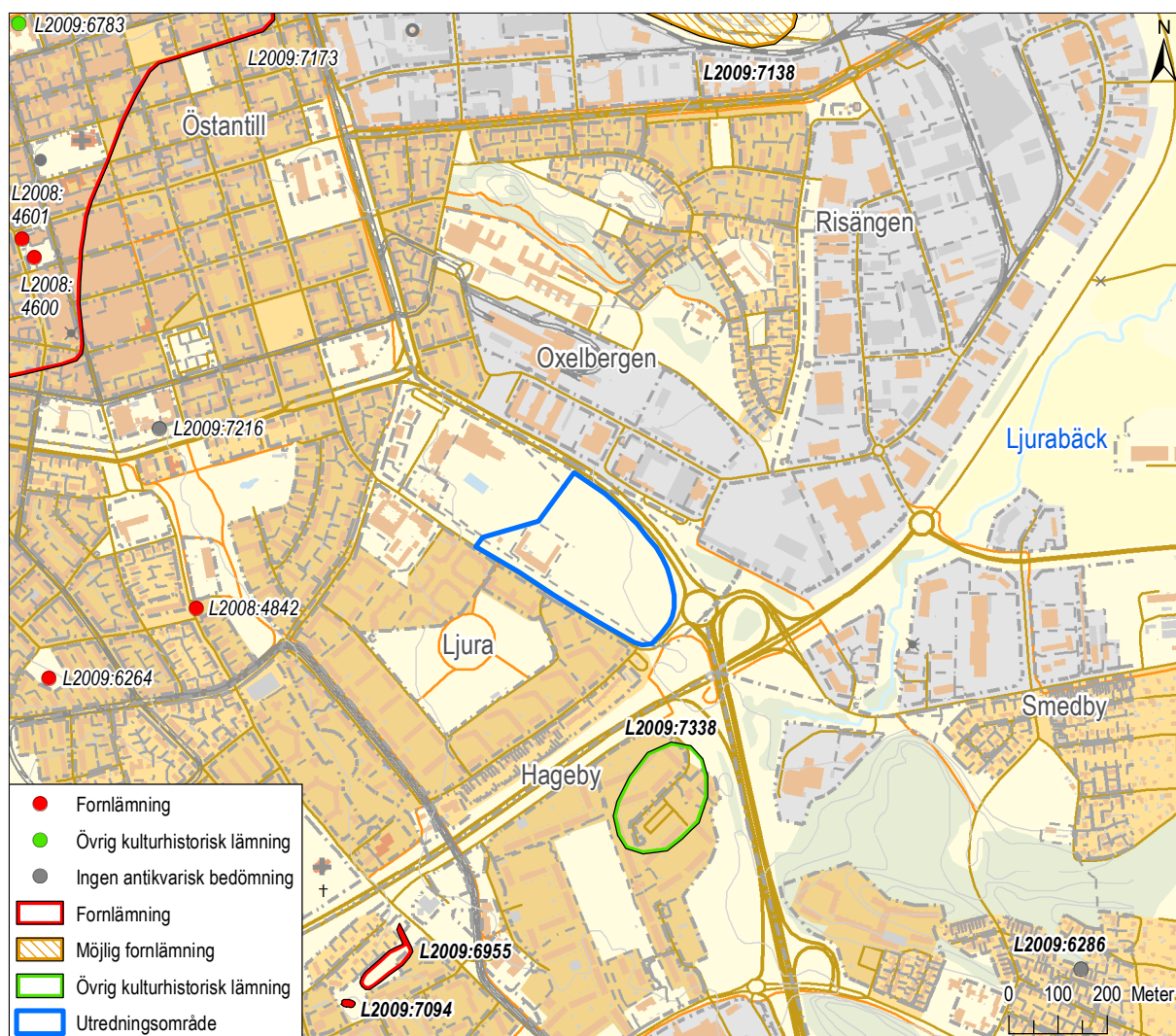
Inom de båda berörda fastigheterna finns idag en ridanläggning. En U-formad större byggnad bestående av stall och ridhus finns utmed Dagsbergsvägen. Mellan vägen och ridhuset finns också en bilparkering. Mellan ridhus/stall och Söderköpingsvägen finns en gräsbeväxt tävlingsbana på cirka 8 500 kvadratmeter som är omgiven en galoppbana. Sydväst om ridhus/stall finns en paddock och beteshagar. Närmast Trafikplats Ljura finns en större beteshage, "sommarhagen". Samtliga beteshagar är mer eller mindre gräsbeväxt. Ett fåtal träd finns utmed Dagsbergsvägen mellan bilparkeringen och beteshagarna.

Inga kända och registrerade fornlämningar finns inom de nu två aktuella fastigheterna. Den närmaste registrerade lämningen finns cirka 300 meter söder om utredningsområdet och utgör en bytomt/gårdstomt, L2009:7338. Platsen är idag bebyggd av flervångshus. Ytterligare cirka 600 meter sydväst om den registrerade by-/gårdstomten finns boplatsoområdet L2009:6955. Inom detta område har bland annat härdar och stolphål påträffats. En av härdarna har daterats till romersk järnålder. I boplatserna direkta närhet finns hållristningslokaler L2009:7094. Lokalen består av 215 figurer.

I Smedby som ligger cirka 1 000 meter sydost om det aktuella utredningsområdet har en stensättning, L2009:6286, undersökts och borttagits år 1966.

På samma avstånd från men i nordlig riktning finns bytomt/gårdstomten L2009:7138 där enligt medeltida källor den tidigt försvunna byn Ledungshammar ha legat (KMR).

Figur 4a. Undersökningsområdet med närliggande fornlämningar (KMR) markerade på Fastighetskartan, skala 1:15 000.

Lämning-nr (KMR)	RAÄ-nr (FMIS)	Typ av lämning	Antikvarisk status
L2009:7094	Sankt Johannes 14:1	Hällristning	Fornlämning
L2009:6955	Sankt Johannes 124:1	Boplotsområde	Fornlämning
L2009:6286	Sankt Johannes 87:1	Stensättning	Ingen antikvarisk bedömning
L2009:6568	Sankt Johannes 134:2	Boplats	Ingen antikvarisk bedömning
L2009:6569	Sankt Johannes 134:1	Boplats	Ingen antikvarisk bedömning
L2009:6199	Sankt Johannes 117:1	Bytomt/gårdstomt	Fornlämning
L2009:7338	Sankt Johannes 115:1	Bytomt/gårdstomt	Övrig kulturhistorisk lämning
L2009:6264	Sankt Johannes 53:1	Hällristning	Fornlämning
L2008:4842	Sankt Johannes 357	Vägmärke	Fornlämning
L2009:7216	Sankt Johannes 56:1	Hällristning	Ingen antikvarisk bedömning
L2009:7173	Sankt Johannes 96:1	Stads lager	Fornlämning
L2008:4601	Norrköping 360	Hägnad	Fornlämning
L2009:7600	Norrköping 359	Husgrund	Fornlämning
L2009:6783	Sankt Johannes 98:1	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
L2009:7138	Sankt Johannes 94:1	Bytomt/gårdstomt	Möjlig fornlämning

Figur 4b. Närliggande fornlämningar till utredningsområdet.

TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

År 2006 utförde Östergötlands Länsmuseum en förundersökning inom en mindre del av by/gårdstomten L2009:7338. Tre sökschakt grävdes i den sydvästra delen av det som idag utgör trafikplats Ljura. Inget av antikvariskt intresse framkom (Svarvar 2006).

Från samma trafikplats och i sydvästlig utsträckning utfördes en utredning etapp 1 och 2 inför breddning av Söderleden. Också den av Östergötlands museum. Inget av antikvariskt intresse framkom (Svarvar 2006).

RESULTAT

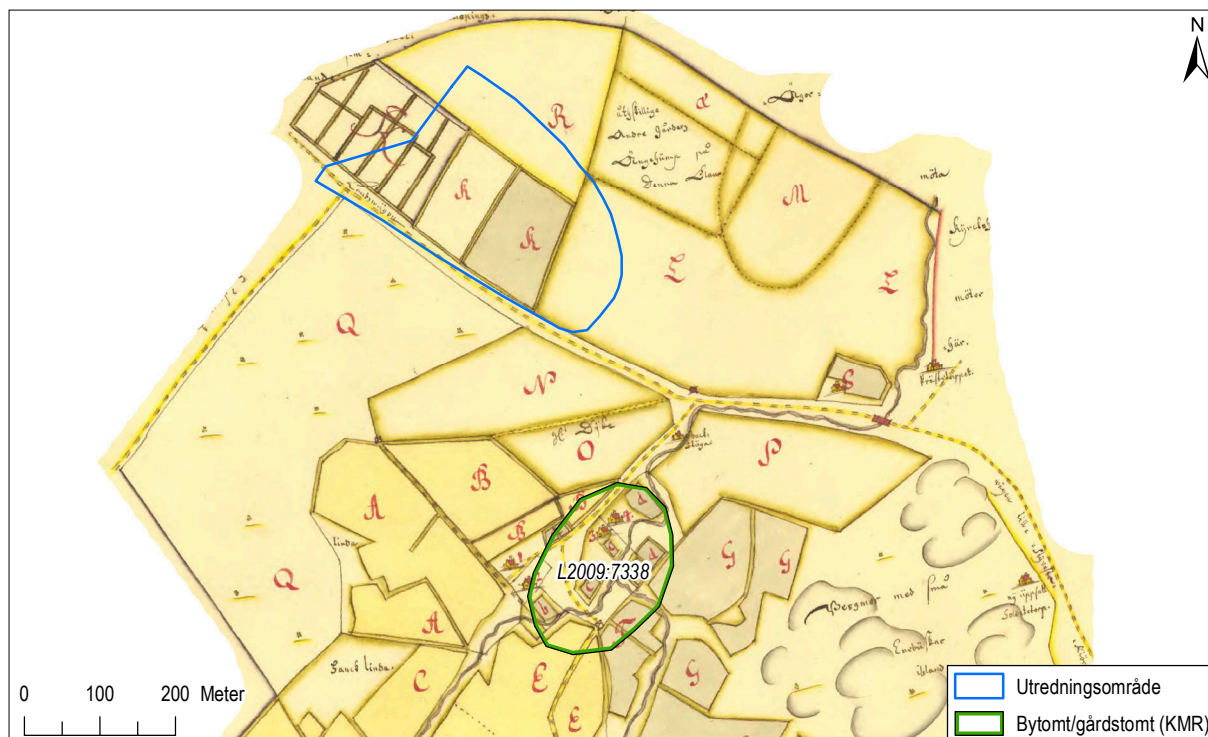
Historiska kartor och arkiv

Utredningens etapp 1 bestod av en byråinventering samt fältinventering. Vid den inledande byråinventeringen studerades historiska kartor, Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister (KMR/FMIS), Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), Riksarkivet samt ortnamnsarkivet (SOFI).

På en geometrisk ägoavmätningsskarta från 1701 (D163-22:2) (figur 5) och på Häradsekonomiska kartan från 1868–77 (J112-56-16) är utredningsområdet ängsmark tillhörande byn Ljura. Under

1900-talets första hälft byggs ridhuset på den plats det står idag och ett stort antal koloniträdgårdar anläggs i det som idag är tävlingsbana, paddock och beteshagar (ekonomiska kartan från 1947, J133-8g9e48). På ekonomiska kartan från 1981 finns koloniträdgårdarna inte kvar men nuvarande paddock samt tävlingsbana är anlagd. De beteshagar som idag finns i sydost är på denna karta en fotbollsplan (J112-8g9e-81).

Arkivstudien genomfördes med hjälp av ATA, Riksarkivet och SOFI, men gav inte något resultat för aktuell utredning.

Figur 5. Utredningsområdet markerat på karta över ägoavmätning från 1701, skala 1:10 000.

Fältinventering och sökschaktning

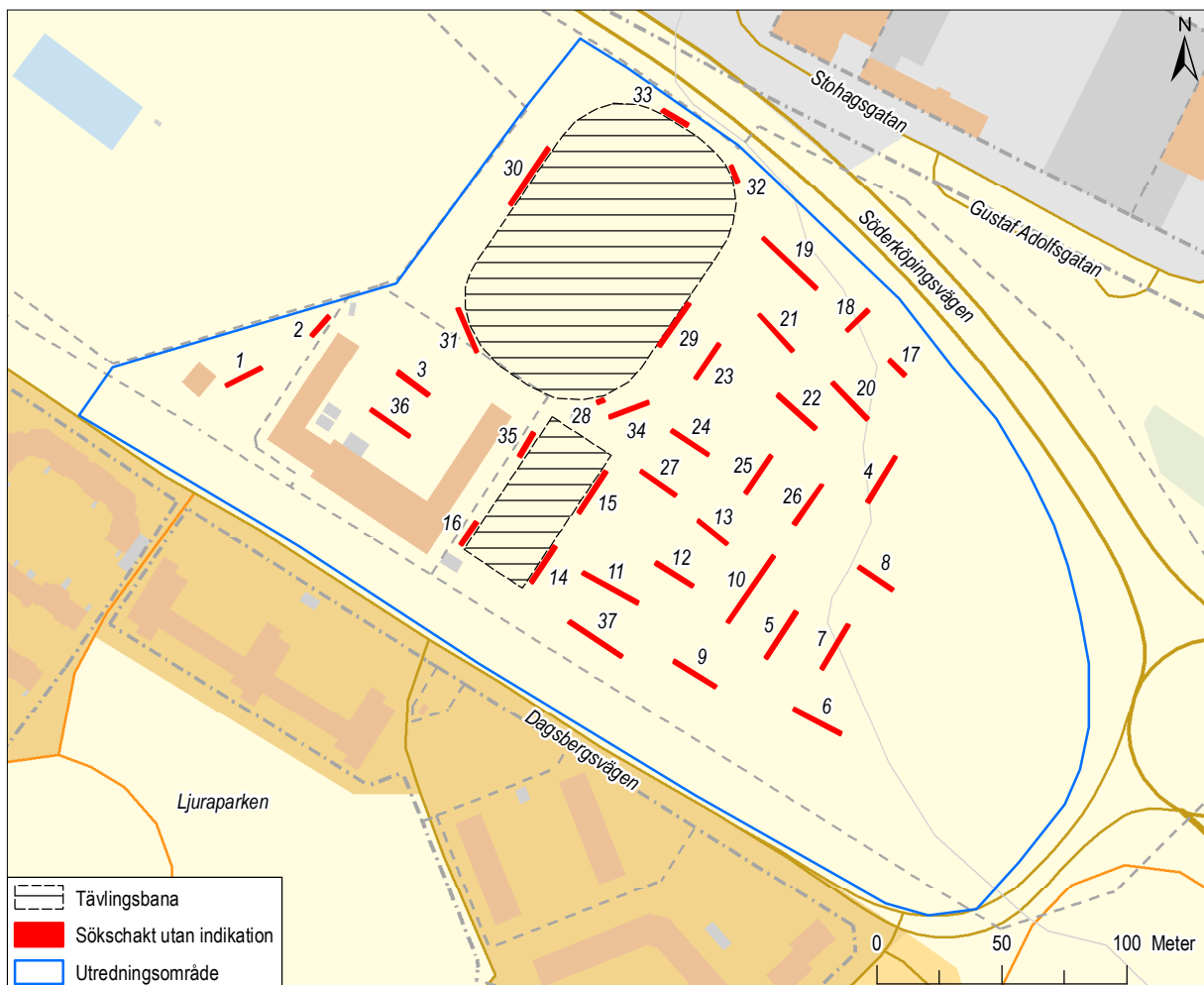
Vid fältinventeringen kunde inga tydliga lägen för fornlämning identifieras. Området avsöktes med metalldetektor men inte heller denna metod kunde ringa in mer gynnsamma delar då det inom området framkom stora mängder recenta metallföremål som till exempel spikar och kapsyler (figur 6).

Utredningen etapp 2 bestod i att med grävmaskin ta upp sökschakt (figur 7). Schakten grävdes med enkel skopbredd, vilket motsvarar cirka 1,4 meter, skiktvis ned till orörd marknivå. Samtliga schakt mättes in med RTK-GPS samt beskrevs skriftligen och ett urval fotodokumenterades. Alla grävda schakt har återfyllts. I två områden fanns det nedgrävda ledningar. I utredningsområdets sydöstra del finns ett antal ledningar, däribland en högspänningsledning, i nord-sydlig riktning. Detta

Figur 6. Några recenta fynd påträffade med metalldetektor.

medförde att schaktning ej genomfördes där. Detta område ligger även lägst utifrån höjden över havet och bedöms inte som antikvariskt intressant. Området utmed Dagsbergsvägen används till bilparkering varför sökschaktning inte var möjlig här och bedöms som söndergrävt.

Figur 7. Utredningsområdet och sökschakten. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:3 000.

Figur 8. Sökschakten fick i viss mån anpassas till befintliga anläggningar som hör samman med ridaktiviteter. I detta fall grävdes ett schakt mellan paddocken och beteshage. Foto från sydväst.

Två områden kopplade till ridanläggningens aktiviteter sökschaktades inte heller. En mindre yta där en paddock är anlagd och en större gräsbeväxt yta som används till tävlingsbana. Från ridanläggningens personal framfördes önskemål om att båda dessa ytor inte skulle schaktas då detta skulle ställa höga krav på återställnings arbetet. Då tävlingsbanan utgjorde en så förhållandevis stor yta togs

kontakt med Länsstyrelsen som godkände att området inte grävdes om inget framkom i de schakt som grävdes dess närhet.

Totalt grävdes cirka 850 kvadratmeter fördelat på 37 schakt under utredningens etapp 2. Inget av antikvariskt intresse framkom vid schaktningen.

REFERENSER

Arkiv

ATA – Antikvariska topografiska arkivet

Publicerad litteratur

SVARVAR, K. 2006. Arkeologisk förundersökning. *Trafikplats vid Ljura bytomt*. RAÄ 115, S:t Johannes socken, Norrköpings kommun, Östergötlands län. Östergötlands länsmuseum. Rapport 2006:65.

SVARVAR, K. 2007. Arkeologisk utredning 1 och 2. *Utbyggnad av Söderleden*. Etappen Vilbergen – trafikplats Ljura. S:t Johannes socken. Norrköpings kommun. Östergötlands län. Östergötlands Länsmuseum. Rapport 2007:78.

Söktjänster

Kulturmiljöregistret, <https://app.raa.se/>

Fornminnesregistret, <https://www.raa.se/hitta-information/fornsok/>

Historiska kartor

GEOMETRISK ÄGOAVMÄTNING 1701
Östergötlands län, S:t Johannes socken
Lantmäteristyrelsens arkiv: D163-22:2
Ljura 1–4
Förrättningsman: Jakob Johansson Vernsten

HÄRADSEKONOMISKA KARTAN 1868–72
Östergötlands län, S:t Johannes socken
Rikets allmänna kartarveks arkiv: J112-56-16
Styrestad

EKONOMISKA KARTAN 1947
Östergötlands län, S:t Johannes socken
Rikets allmänna kartverks arkiv: J133-8g9e48
Norrköping

EKONOMISKA KARTAN 1980
Östergötlands län, S:t Johannes socken
Rikets allmänna kartverks arkiv: J133-8g9e81
Norrköping

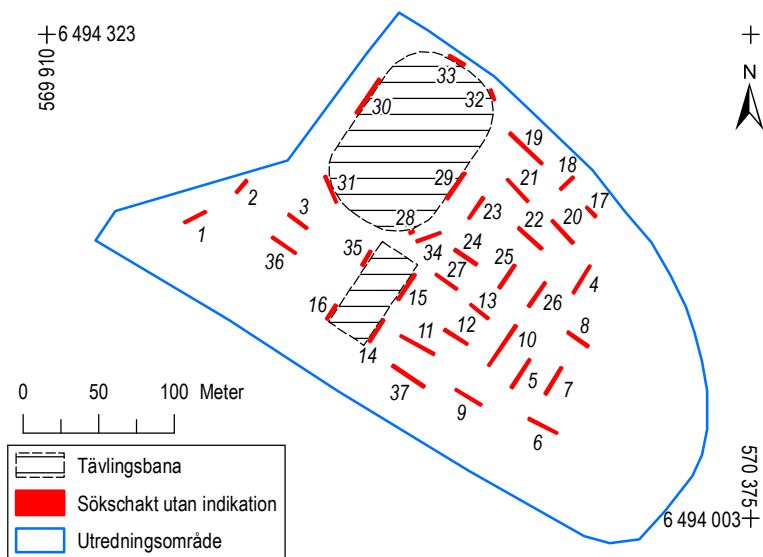
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	2019:3246
Länsstyrelsens dnr:	431-10410-2018
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2019-02-22
Uppdragsgivare:	Norrköpings kommun
Uppdragsnr i Fornreg:	201900369
Län:	Östergötland
Landskap:	Östergötland
Kommun:	Norrköping
Socken:	Sankt Johannes
Fastighetsbeteckning:	Ljura 1:2 och 1:5
Typ av undersökning:	Utredning etapp 1 och 2
Utförandetid, fältarbete:	2019-04-08 – 2019-04-16
Koordinatsystem:	SWEREF99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Projektledare:	Peter Sillén
Rapportansvarig:	Kerstin Westrin
Fältpersonal:	Peter Sillén och Kerstin Westrin
Planer och layout:	Ida Söderström
Kvalitetsgranskning:	Johan Blidmo
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs

Fornminnesregistret (FMIS) stängdes ner i början av 2019 och ersattes av Kulturmiljöregistret (KMR). I denna rapport hänvisas till lämnings-nr (KMR) i kartor och text, i övrigt finns en konkordanstabell på sida 9 för RAÄ-nr (FMIS).

BILAGA 1. SCHAKTBESKRIVNING

Figur 1. Utredningsområdet och sökschakten, skala 1:5 000.

Schakt-nr	Objekt	Längd (m)	Bredd (m)	Area (m ²)	Djup, max (m)	Djup, min (m)	Observationer
1	Schakt utan indikation	16,00	1,40	21,17	0,40	-	Matjord: Lera. Undergrund: Blålera
2	Schakt utan indikation	10,00	1,40	13,39	0,70	0,30	Matjord: Lera. Undergrund: Blålera. Rikligt med recent material, tegel, glas m.m.
3	Schakt utan indikation	15,00	1,40	22,86	0,55	0,40	Makadam: 0,35 m, markduk, stenig sand: 0,2 m. Undergrund: Blålera och och siltig sand. Något tegel i blåleran.
4	Schakt utan indikation	21,00	1,40	27,22	0,40	0,30	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
5	Schakt utan indikation	22,00	1,40	28,65	0,30	0,20	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
6	Schakt utan indikation	21,00	1,40	27,06	0,40	0,20	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
7	Schakt utan indikation	20,50	1,40	25,31	0,40	0,20	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
8	Schakt utan indikation	16,00	1,40	21,47	0,40	0,20	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
9	Schakt utan indikation	19,50	1,40	25,24	0,40	0,20	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
10	Schakt utan indikation	32,00	1,40	37,92	0,40	0,20	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
11	Schakt utan indikation	25,00	1,40	32,18	0,40	0,30	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
12	Schakt utan indikation	17,50	1,40	22,93	0,40	0,30	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
13	Schakt utan indikation	15,00	1,40	18,58	0,40	0,20	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
14	Schakt utan indikation	17,00	1,40	24,29	0,40	0,20	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.

Bilaga 1. Schaktbeskrivning, forts.

Schakt-nr	Objekt	Längd (m)	Bredd (m)	Area (m ²)	Djup, max (m)	Djup, min (m)	Observationer
15	Schakt utan indikation	20,00	1,40	27,44	0,40	0,20	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
16	Schakt utan indikation	11,00	1,40	15,89	0,50	-	Makadam: 0,15 m, markduk, stenig sand: 0,2 m, lerig matjord 0,1–0,15 m. Undergrund: Siltig sand. Porslin, tegel, och glas i matjordslagret.
17	Schakt utan indikation	8,50	1,40	11,38	0,30	0,20	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
18	Schakt utan indikation	12,00	1,40	15,60	0,30	0,20	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
19	Schakt utan indikation	29,00	1,40	36,75	0,30	0,20	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand. Sentida diken med störhål i schaktet.
20	Schakt utan indikation	20,00	1,40	26,04	0,30	0,20	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
21	Schakt utan indikation	19,50	1,40	23,37	0,40	0,30	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
22	Schakt utan indikation	20,00	1,40	27,53	0,40	0,30	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
23	Schakt utan indikation	16,50	1,40	21,76	0,40	0,20	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
24	Schakt utan indikation	17,50	1,40	20,94	0,40	0,20	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
25	Schakt utan indikation	18,00	1,40	22,80	0,50	0,40	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
26	Schakt utan indikation	19,00	1,40	23,73	0,50	0,40	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
27	Schakt utan indikation	17,00	1,40	19,28	0,40	0,30	Matjord: Sand. Undergrund: Siltig sand.
28	Schakt utan indikation	3,00	1,40	3,83	0,40	-	Makadam: 0,2 m, markduk, singel: 0,1 m, utfyllnad med skarpkantad sten: 0,1 m. Undergrund: Siltig sand.
29	Schakt utan indikation	20,50	1,40	31,62	0,40	-	Makadam: 0,2 m, markduk, singel: 0,1 m, markduk, utfyllnad med skarpkantad sten: 0,1 m. Undergrund: Siltig sand.
30	Schakt utan indikation	27,00	1,40	35,13	0,70	0,40	Makadam: 0,3 m, markduk, singel: 0,1 m, markduk, utfyllnad med skarpkantad sten: 0,1 m, lerig matjord: 0,15–0,2 m. Undergrund: Omväxlande siltig sand, blålera och morän.
31	Schakt utan indikation	19,00	1,40	23,50	0,30	-	Makadam: 0,3 m, markduk, singel: 0,1 m, markduk. Undergrund: Blålera och siltig sand.
32	Schakt utan indikation	7,00	1,40	8,84	0,50	0,40	Makadam: 0,1–0,2 m, markduk, singel: 0,1 m, markduk, matjord: sand 0,2 m. Undergrund: Siltig sand.
33	Schakt utan indikation	12,00	1,40	15,36	0,45	0,40	Makadam: 0,1–0,15 m, markduk, singel: 0,1 m, markduk, matjord: sand 0,2 m. Undergrund: Siltig sand.
34	Schakt utan indikation	16,50	1,40	20,99	0,40	-	Makadam: 0,1–0,15 m, markduk, matjord: sand 0,25–0,3 m. Undergrund: Siltig sand.
35	Schakt utan indikation	11,00	1,40	15,59	0,40	-	Makadam: 0,2 m, markduk, påförd sand 0,1 m, matjord: sand 0,1 m. Undergrund: Siltig sand.
36	Schakt utan indikation	18,50	1,40	22,62	0,30	-	Makadam: 0,2 m, markduk, påförd sand: 0,1 m, markduk. Undergrund: Siltig sand och blålera.
37	Schakt utan indikation	25,00	1,40	34,99	0,30	0,20	Matjord: Sand 0,2–0,3 m. Undergrund: Siltig sand.

Rapporter från Arkeologikonsult 2019:3246